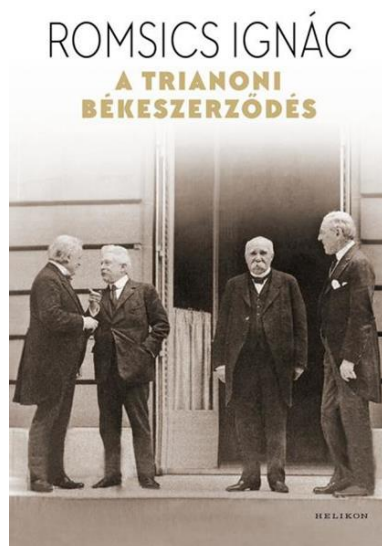

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2020/11/dallman-kristof-szaz-eve-tortent-romsics-ignac-a-trianoni-bekeszerzodes-cimu-konyverol-11-03-09/>

„Trianon 100” a Történelemt@nításban

Dallman Kristóf

Száz éve történt... Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés című könyvéről¹

Romsics Ignác, Széchenyi-díjas magyar történész, egyetemi tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia rendest tagját nem szükséges bemutatni a történelemmel foglalkozó, vagy az iránt érdeklődő olvasóközönségnek. A szerző elsősorban a 20. századi magyar történelemmel foglalkozik,² bár már vállalkozott egy teljes magyar történelmi összefoglalás megírására is.³ Művei közt *Bethlen Istvánról*,⁴ a Horthy-korszakról,⁵ a rendszerváltásról,⁶ vagy a 19–20. századi magyar történetírásról is találhatunk könyveket.⁷ Egyik legfrissebb munkájában pedig a magyar történelem ezer esztendejének tizenegy lázadó csoportját mutatja be.⁸ A jelen keretek között bemutatott Romsics értekezés azonban nem új kutatás eredménye, de megújult formában került a könyvesboltok polcaira. Romsics Ignác, *A trianoni*

békeszerződés című, a 20. századi magyar történelem egyik legfontosabb fordulópontjának történetét feldolgozó könyve először 2001-ben jelent meg,⁹ majd 2007-ben újra kiadásra került.¹⁰ Az idej, az 1920. június 4-én aláírt békediktátum századik évfordulójának alkalmából kiadott változat a 187 oldalra tördelt tudományos értekezés mellett, megújult névmutatót és öt, a békekötés mélyebb kontextusba helyezését megkönnyítő, magyar nyelvre fordított és forráskritikai apparátussal ellátott forrásdokumentumokat is tartalmaz.

A szerző az epilógussal együtt kilenc számozott fejezetben járja körül a történelmi Magyarország széthullásával járó eseménysor geopolitikai, demográfiai, gazdasági és diplomáciai előzményeit és következményeit. Bevezető és előszó helyett az első – *Az Osztrák-Magyar Monarchia népei és nemzeti ellentétei a 20. század elején* című – tematikai egység térben és időben helyezi el a politikai értelemben az 1867-es kiegyezés óta létező, de már több száz éve egymásra utaltságban működő államalakulatot. A fejezetben korabeli számadatokkal példázva ismerhetjük meg a monarchia nemzetiségi, vallási és nyelvi összetettségét, valamint az ebből adódó, mélyen gyökerező törésvonalakat. A széleskörű politikai jogokkal rendelkező bécsi és budapesti központú államalkotó nemzetek korabeli álláspontja mellett felsorolásra kerülnek a nemzetiségi politikai gondolkodók tervei és állásfoglalásai, valamint a monarchia nyugati – elsősorban brit és francia – recepciója is.

A második tematikai egység az első világháborús hadicélokot járja körül, térképeken ábrázolva az egyes háborús résztvevő felek által vizionált területi rendezéseket. A fejezet

Dallman Kristóf: Száz éve történt... Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés című könyvéről Cím

sorra veszi az antant államok, a monarchia politikai vezetése és a függetlenedni kívánó nemzetiségek céljait és azok időbeli változásait.

A *történelmi Magyarország felbomlása* című harmadik fejezet az 1918 ősze és a Magyarországi Tanácsköztársaság 1919 tavaszi megalakulása közti időszak történéseit veszi sorra. A fejezet azt a folyamatot mutatja be, ahogy a harmadik Wekerle-kormány 1918. október 23-i lemondását, *Károlyi Mihály* kormányalakítását, valamint *IV. Károly* november 13-án kiadott eckartsai nyilatkozatát követően, a Magyarországgal szembenálló államok érvényesíteni próbálták háborús követeléseiket.

A negyedik fejezet az 1919. január 18-án, Versailles-ban, ünnepélyes keretek között megnyitott békekonferencia delegációit, a tárgyalások során felálló területi bizottságok munkáját, valamint az egyes háborús felek határigényeit és vitáit járja körül.

A következő, római ötössel jelzett tematikai egység az 1919-es tavaszi, nyári történéseket veszi górcső alá. A békekonferencia február 26-i döntését *Fernand Vix* alezredes március 20-án adta át a magyar félnek, mely hatására a kormány lemondott, és egy nappal később *Kun Béla* társaival kikiáltotta a Tanácsköztársaságot. A fejezet a magyarországi proletárdiktatúra nyugati recepcióját, valamint a kialakuló fegyveres összetűzések történéseit mutatja be.

A hatodik, hetedik és nyolcadik fejezetek az 1919 augusztusától, a békeszerződés ratifikálásáig és végrehajtásáig tartó időszakról számol be. A proletárdiktatúra bukását követően megszervezett magyar békedelegáció munkáját, a békefeltételek megváltoztatására törekvő lépéseket a szerző adatgazdagon, korabeli beszámolókat, levéltári dokumentumokat és szakirodalmi tételeket egyaránt felhasználva mutatja be. Az utolsó előtti fejezetében Romsics, a versailles-i Nagy Trianon-palotában történt 1920. június 4-i aláírás eseményeit nem vákuumban, hanem a békeszerződés törvényi ratifikálásaival és területi elcsatolások gyakorlati kivitelezésével együtt tárgyalja. A kötet keretes szerkezetét az *Epilógus* teremti meg. Az első fejezet – a monarchia korabeli ország – egyfajta tükreként a Trianon utáni Magyarország területi, demográfiai és társadalmi viszonyait ismerheti meg az olvasó.

A békeszerződés aláírásának centenáriuma kiadott változatban, Romsics Ignác értekezésén túl, a függelékben többlet tartalmakat is találhatunk. A több mint negyven oldalnyi mellékletbe hat korabeli, a trianoni békeszerződés történetének mélyebb megértését elősegítő forrásdokumentum került be. Elsőként A magyar békedelegáció VIII. számú, az erdélyi kérdéstről szóló jegyzékének részleteit olvashatjuk, majd ezt követően *Apponyi Albert gróf* híres, 1920. január 20-án elmondott beszéde következik, melyből idén – *Rátóti Zoltán* színművész főszereplésével – film is készült. A harmadik dokumentum a békekonferencia legfelsőbb tanácsa brit titkárságának feljegyzése, melyben a magyar békeszerződés tervezetében megállapított határok esetleges megváltoztatásáról szóló testületi vita került megörökítésre. A negyedik melléklet Allen W. Leeper brit szakértő 1920. március 8-án kelt feljegyzése, melyben a diplomata a magyar észrevételekről ír. A következő dokumentum szintén március 8-án íródott a Külügyminiszterek és Nagykövetek Tanácsa brit titkársága által és szintén a tervezetben kijelölt magyar határok esetleges megváltoztatása kapcsán kialakult vitáról számol be. Az utolsó, hatodik forrásszöveg *Alexandre Millerand*, a békekonferencia francia elnökének tollából származik. A hat dokumentumot követően a szerző jól használható ajánlott irodalomjegyzéket állított össze, mely bárki számára hasznos lehet, aki érdeklődik a trianoni békekonferencia mélyebb megismerése iránt.

Romsics Ignác *A trianoni békeszerződés* című műve alapos, mégis közérthető formában járja körül a történelmi Magyarország felbomlásának előzményeit, az első

Dallman Kristóf: Száz éve történt... Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés című könyvéről Cím

világháború vége és a békeszerződés ratifikálása közt eltelt két év történéseit és a területi és demográfiai átalakulás következményeit. Az értekező formában íródott könyv belívében látható térképeken kívül más típusú illusztrációt nem találunk, azonban a borítón található két fotó méltóképpen fejezi ki a 20. századi magyarság egyik legnagyobb sorstragédiáját. A kötet első borítóján található korabeli, 1919. május 27-én készült fotográfián *David Lloyd George*, az Egyesült Királyság, *Vittorio Orlando*, Olaszország, *Georges Clemenceau*, Franciaország miniszterelnöke, valamint *Woodrow Wilson*, az Amerikai Egyesült Államok elnöke, tehát a Négyek Tanácsa látható. Az, hogy a képen nem a magyar békedelegáció tagjai, vagy akár *gróf Tisza István* miniszterelnök szerepel, jól illusztrálja mekkora szerepe és jelentősége volt a békeszerződés megkötésében a magyar félnek. A könyv hátsó borítóján látható, 2011-ben átadott hatvani Trianon-emlékmű pedig hatásos művészi ábrázolása a magyar nemzetet szétszakító történelmi eseménynek.

JEGYZETEK

- ¹ ROMSICS Ignác (2020): *A trianoni békeszerződés*. Helikon Kiadó, Budapest, 248 p.
- ² Fontosabb összefoglalásai: ROMSICS Ignác (2008): *A 20. század képes története*. Rubicon könyvek. Rubicon-Ház Bt., Budapest; ROMSICS Ignác (2010): *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest; ROMSICS Ignác (2011): *A 20. század rövid története*. Rubicon-Ház Bt., Budapest.
- ³ ROMSICS Ignác (2017): *Magyarország története*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- ⁴ ROMSICS Ignác (2019): *Bethlen István*. Politikai életrajz. Helikon Kiadó, Budapest. Korábbi kiadások: *Bethlen István*. Politikai életrajz. Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1991.; *Bethlen István*. Millenniumi magyar történelem. Életrajzok. Osiris Kiadó, Budapest, 1999., 2005.; *Bethlen István*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013.
- ⁵ ROMSICS Ignác (2017): *A Horthy-korszak*. Válogatott tanulmányok. Helikon Kiadó, Budapest.
- ⁶ ROMSICS Ignác (2003): *Volt egyszer egy rendszerváltás*. Rubicon-Ház Bt. Budapest; ROMSICS Ignác (2013): *Rendszerváltás Magyarországon*. Pont könyvek 6. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- ⁷ ROMSICS Ignác (2011): *Clio bűvöletében. Magyar történetírás a 19–20. században – nemzetközi kitekintéssel*. Osiris Kiadó, Budapest.
- ⁸ ROMSICS Ignác (2019): *Magyar rebellisek*. Helikon Kiadó, Budapest;
- ⁹ ROMSICS Ignác (2001): *A trianoni békeszerződés*. Osiris zsebkönyvtár. Osiris Kiadó, Budapest, 246 p.
- ¹⁰ ROMSICS Ignác (2007): *A trianoni békeszerződés*. Osiris Kiadó, Budapest, 207 p.